

Kunagised mõisakeskused on oma eksisteerimise vältel etendanud kõige erinevamat osa majanduse, sotsiaalse keskkonna ja kultuuri kujundajatena. Vanade mõisahoonete (komplekside) arhitektuuriline ilme ja ajalooline seisund on pannud meie restaureerijaid mõtlema selle üle, kuidas neile mõisatele rahva kasutusse antuna kõige otstarbekam funktsionaalne lahendus leida.

Endise Virumaa põhjaosas asuvas Sagadi mõisas on juba alates 1979. aastast käsil korrastus- ja restaureerimistööd. Pärast täielikku restaureerimist peab sellest saama Eesti NSV metsa- ja jahimajanduse muuseum, mille järele tuntakse meil juba ammu vajadust.

Sagadi mõis nagu mitmed teisedki Põhja-Eesti mõisavaldused on kujunenud oma paikkonna ajalooliseks piirkondlikuks keskuseks. XVIII sajandi keskel ehitatud barokstiilis peahoone koos kõrvalhoonete ning pargiga moodustab huvi-

pakkuva mõisaansambli, mis kuulub arhitektuurimälestisena ka riikliku kaitse alla.

Sagadi mõis oli kunagises Haljala kihelkonnas suurim. Esimesed kirjalikud andmed mõisa kohta pärinevad 1469. aastast. 1795. aastal koostati mõisa peahoone ümberehitami-

se projekt. Hoone sai täiesti uue varaklassitsistlikus stiilis fassaadikujunduse. Koos peahoone ümberehitusega alustati ka pargi rekonstrueerimist. Vana barokstiilis park-aed kujundati ümber inglise stiilis parkiks.

1861. aastal koostatud nimistu järgi kuulusid Sagadi mõisa hoonetekompleksi 45 mitmesugust rajatist: mõisatöölise elamud, valitsejamaja, viljaait, tallid, ringlaut, torniga värav, triiphoone, jääkelder, viinaköök, lubjaahi, mitu aiapaviljoni jm.

Aja jooksul, seoses ümber-

ehitamiste ja remontidega on mõisahoone kaotanud palju oma stiilsusest, seda eriti interjööri kujunduses. Hoone sisearhitektuuris säilinud algsed elemendid ja laad on praeguseks omandanud olulise tähenduse. Hoones domineerisid suured aknad ja valgusrikkad eluruumid.

Interjööri kunstipärasteks elementideks olid värvilised kahel-ahjud, mis oma siniste maastikupiltidega mõjusid ruumis kaunite pildiseintena. Erilist tähelepanu väärivad interjööris laemaalid. Ruumide seinad olid kaetud hinnalise tapeediga. Suursuguse mulje jätab hoone keskel paiknev avar peosaal.

Nüüd, mil Sagadi mõisakompleksi korrastamise kogu laiaulatuslik töö on usaldatud Rakvere Metsamajandile, kes koostöös vabariikliku restaureerimisvalitsusega tegeleb ka pargi ja kogu ümbruse kul-

tuurseisundisse viimisega, on kerkinud päevakorraks tulevasele metsa- ja jahimajanduse muuseumile vajaliku baasi rajamine ning nõuetekohase ekspositsiooni loomine, mis peegeldaks metsanduse ja jahinduse arengut kogu meie vabariigis.

Rakvere Metsamajandi töö-

mehed on usinalt tegevuses vanade puitdetailide taastamisega, valmistavad mööblit ja inventari. Ehitustöölised koostöös restauraatoritega liiguvad päev-päevalt töödega lõpu poole. Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeriumi abiga on suudetud lahendada palju varustusküsimusi.

Rakvere Metsamajand on tänulik kõigile organisatsioonidele, ettevõtetele ja üksikisikutele, kes oleksid nõus loovutama nende valduses olevat metsa- ja jahimajanduse erialast kirjandust, perioo-

dikat, tähtsamatuid, skeeme, kaarte ja fotosid, esemeid; vabemaagset vormirõivastust jms. tulevase muuseumi fondide tarvis. Teretulnud on kõik joonised ja valmisesemed, mis puudutavad Sagadi mõisa kunagist mööblit, ära kuluksid ka valgustid.

Kõigest eespool nimetatust palutakse informeerida Rakvere Metsamajandit (202100 Rakvere, Kunderi tn. 18, tel. 430-77). Iga abipakkumine, ükskõik mis vormis ka seda ei tehtaks, võetakse metsamajandis tänuga vastu.

Metsa- ja jahimajandus on aegade jooksul olnud eesti rahva üks peamisi tegevusalasid, on seotud rahva ajaloo ja kultuuriga, seepärast on hädatarvilik luua praeguse ja tulevaste põlvkondade jaoks teadus- ja õppekeskus, mis koondaks ja arendaks edasi sellealast uurimistööd.

Enn MÄLGAND
(ETA)

UUE MUUSEUMI SÜNNI EEL